

ΜΑΓΙΣΣΑ ΤΗΣ ΑΝΙΕ ΣΙ (Agnesi)

Πρόκειται για μία καμπύλη που είχε μελετηθεί από τον Pierre Fermat (1601-1665).

Ο Λουίτζι Γκουίντο Γκράντι (1671-1742), καθηγητής μαθηματικών στο πανεπιστήμιο της Πίζας, ονόμασε την καμπύλη, λόγω της μορφής της, *versiera* («γυριστή» από το λατινικό *vertere* που σημαίνει «γυρίζω»). Στην ιταλική γλώσσα υπάρχει και η λέξη *aversiera* που σημαίνει «γυναίκα του διαβόλου». Όταν η Ιταλίδα φιλόσοφος και μαθηματικός Maria Agnesi (1718-1799) διαπραγματεύτηκε στο βιβλίο της "Instituzioni Analitiche" την καμπύλη του Fermat, οι κατοπινοί μεταφραστής του έργου της αντί να χρησιμοποιήσουν την ονομασία του Γκράντι, από λάθος μετάφραση χρησιμοποίησαν τη λέξη *aversiera*. Έτσι η καμπύλη του Fermat έμεινε με την ονομασία «μάγισσα της Ανιέσι».

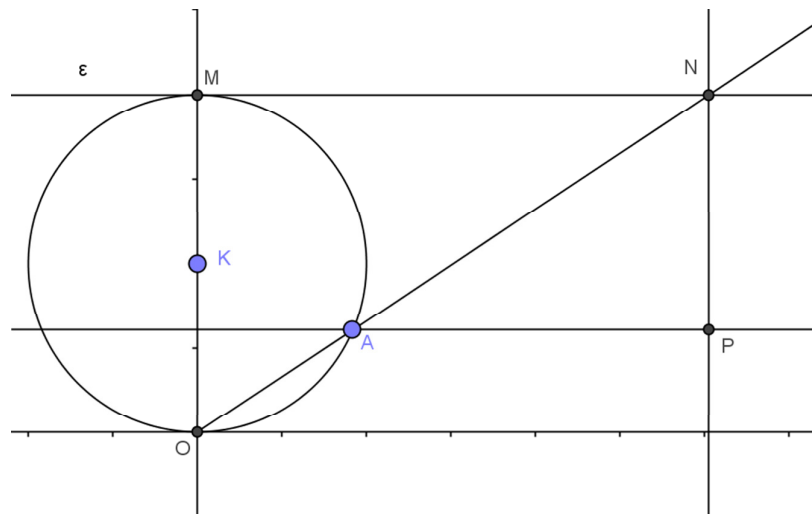
Αφορμή για το άρθρο αυτό είναι το ερώτημα B_4 των θεμάτων Μαθηματικά Προσανατολισμού 2016. Η γραφική παράσταση του B_4 αν «αναποδογυριστεί» μοιάζει με τη «μάγισσα της Ανιέσι».

Πρόβλημα

Σε ορθοκανονικό σύστημα αξόνων $Ox\psi$ θεωρούμε κύκλο (K, α) , $\alpha > 0$ με $K(0, \alpha)$ και την εφαπτομένη του ε στο σημείο του $M(0, 2\alpha)$. Έστω A ένα τυχαίο σημείο του κύκλου διαφορετικό του O . Η ημιευθεία OA τέμνει την ε στο σημείο N . Από το A φέρουμε παράλληλο προς τον άξονα $\chi'\chi$ που τέμνει την παράλληλο από το N προς τον άξονα $\psi'\psi$ στο σημείο P . Αν το σημείο A διαγράφει τον κύκλο, να βρείτε τη γραμμή που διαγράφει το σημείο P .

Λύση

1^{ος} τρόπος: Αναλυτική προσέγγιση

Έστω τυχαία θέση του A πάνω στον κύκλο διαφορετική του M και του O .

Η εξίσωση της OA είναι: $OA: \psi = \lambda \chi, \lambda \neq 0$.

Επίσης η εξίσωση του κύκλου (K, α) είναι: $C: \chi^2 + (\psi - \alpha)^2 = \alpha^2$.

Οι συντεταγμένες του σημείου A προκύπτουν από τη λύση του συστήματος:

$$\begin{cases} \psi = \lambda\chi \\ \chi^2 + (\psi - \alpha)^2 = \alpha^2 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} \psi = \lambda\chi \\ \chi = \frac{2\alpha\lambda}{1+\lambda^2} \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} \psi = \frac{2\alpha\lambda^2}{1+\lambda^2} \\ \chi = \frac{2\alpha\lambda}{1+\lambda^2} \end{cases} . \text{Άρα } A \left(\frac{2\alpha\lambda}{1+\lambda^2}, \frac{2\alpha\lambda^2}{1+\lambda^2} \right) .$$

Η τεταγμένη του A είναι τεταγμένη και του P.

Οι συντεταγμένες του N προκύπτουν από τη λύση του συστήματος:

$$\begin{cases} \psi = 2\alpha \\ \psi = \lambda\chi \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} \psi = 2\alpha \\ \chi = \frac{2\alpha}{\lambda} \end{cases} . \text{Άρα } N \left(\frac{2\alpha}{\lambda}, 2\alpha \right) .$$

Η τετμημένη του N είναι τετμημένη και του P.

$$\text{Άρα } P \left(\frac{2\alpha}{\lambda}, \frac{2\alpha\lambda^2}{1+\lambda^2} \right) .$$

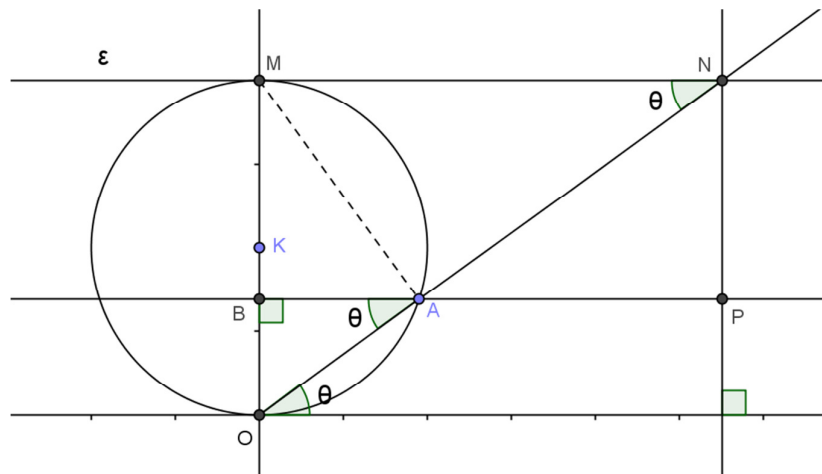
Έστω (χ, ψ) τυχαίο από τα σημεία P, τότε για κάποια τιμή του $\lambda \in \mathbb{R}^*$ έχουμε:

$$\begin{cases} \chi = \frac{2\alpha}{\lambda} \neq 0 \\ \psi = \frac{2\alpha\lambda^2}{1+\lambda^2} \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} \lambda = \frac{2\alpha}{\chi} \\ \psi = \frac{\frac{8\alpha^3}{\chi^2}}{1 + \frac{4\alpha^2}{\chi^2}} \Leftrightarrow \psi = \frac{8\alpha^3}{\chi^2 + 4\alpha^2} \end{cases} \quad (1)$$

Παρατηρούμε ότι και οι συντεταγμένες του M επαληθεύουν την (1),

Άρα το σημείο P διαγράφει την καμπύλη με εξίσωση την (1). Η καμπύλη αυτή ονομάζεται “Μάγισσα της Agnesi” και είναι η γραφική παράσταση της συνάρτησης $f(x) = \frac{8\alpha^3}{x^2 + 4\alpha^2}, x \in \mathbb{R}$.

2^{ος} τρόπος:

Έστω θ η γωνία που σχηματίζει η ημιευθεία OA με τον άξονα $\chi'\chi$. Λόγω των παραλληλίων

$\widehat{OAB} = \widehat{ANM} = \theta$, με $0 < \theta < \pi$. Έστω $P(x(\theta), y(\theta))$.

Στο ορθογώνιο τρίγωνο MON έχουμε: $\sigma\varphi\theta = \frac{MN}{OM} = \frac{x(\theta)}{2\alpha} \Leftrightarrow x(\theta) = 2\alpha\sigma\varphi\theta$.

Στο ορθογώνιο τρίγωνο BOA έχουμε: $\eta\mu\theta = \frac{OB}{OA} = \frac{y(\theta)}{OA} \Leftrightarrow y(\theta) = OA\eta\mu\theta$ (1').

$\widehat{MAO} = 90^\circ$, ως εγγεγραμμένη σε ημικύκλιο,

$\widehat{OMA} = \widehat{OAB} = \theta$, ως οξείες γωνίες με πλευρές κάθετες.

Στο τρίγωνο AOM έχουμε: $\eta\mu\theta = \frac{OA}{OM} \Leftrightarrow \eta\mu\theta = \frac{OA}{2\alpha} \Leftrightarrow OA = 2\alpha\eta\mu\theta$ (2).

(1') $\Leftrightarrow y(\theta) = 2\alpha\eta\mu^2\theta$.

Άρα $P(2\alpha\sigma\varphi\theta, 2\alpha\eta\mu^2\theta)$.

Έστω (x, y) τυχαίο από τα σημεία P , τότε για κάποια τιμή του $\theta \in (0, \pi)$ έχουμε:

$$\begin{cases} x = 2\alpha\sigma\varphi\theta \\ y = 2\alpha\eta\mu^2\theta \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} \sigma\varphi\theta = \frac{x}{2\alpha} \\ \eta\mu^2\theta = \frac{y}{2\alpha} > 0 \Rightarrow y > 0 \end{cases} \text{ . Όμως } 1 + \sigma\varphi^2\theta = \frac{1}{\eta\mu^2\theta} \Leftrightarrow 1 + \frac{x^2}{4\alpha^2} = \frac{2\alpha}{y} \Leftrightarrow$$

$$y = \frac{8\alpha^3}{x^2 + 4\alpha^2} .$$

Άρα το σημείο P κινείται στη γραφική παράσταση της συνάρτησης $f(x) = \frac{8\alpha^3}{x^2 + 4\alpha^2}, x \in \mathbb{R}$.

Σημείωση: Οι συντεταγμένες του P είναι η παραμετρική έκφραση της “Μάγισσας της Agnesi”.

Για τη γραφική παράσταση της f

► Μονοτονία-Ακρότατα της f

Η f είναι παραγωγίσιμη στο $\mathbb{R}$ ως πηλίκο παραγωγισίμων συναρτήσεων με

$$f'(x) = -\frac{16\alpha^3 x}{(x^2 + 4\alpha^2)^2} .$$

$$f'(x) = 0 \Leftrightarrow x = 0 \text{ . } f'(x) > 0 \Leftrightarrow x < 0 \text{ και } f'(x) < 0 \Leftrightarrow x > 0 \text{ .}$$

x	$-\infty$	0	$+\infty$
$f'(x)$	+	0	-
$f(x)$	↗	$f(0) = 2\alpha$ ολ.μέγιστο	↘

Η f είναι γνησίως αύξουσα στο διάστημα $(-\infty, 0]$ και γνησίως φθίνουσα στο $[0, +\infty)$.

Για $x = 0$ παρουσιάζει ολικό μέγιστο το $f(0) = 2\alpha$.

► **Κυρτότητα – Σημεία καμπής της C_f**

Η f' είναι παραγωγίσιμη ως πηλίκο παραγωγισίμων συναρτήσεων με

$$f''(x) = \dots = \frac{16\alpha^3(3x^2 - 4\alpha^2)}{(x^2 + 4\alpha^2)^3}.$$

$$f''(x) = 0 \Leftrightarrow 3x^2 - 4\alpha^2 = 0 \Leftrightarrow x^2 = \frac{4}{3}\alpha^2 \Leftrightarrow x = \pm \frac{2\sqrt{3}}{3}\alpha.$$

x	$-\infty$	$-\frac{2\sqrt{3}}{3}\alpha$	$\frac{2\sqrt{3}}{3}\alpha$	$+\infty$	
$f''(x)$	+	0	-	0	+
$f(x)$	↪	$f\left(-\frac{2\sqrt{3}}{3}\alpha\right)$ σημ.καμπής	↻	$f\left(\frac{2\sqrt{3}}{3}\alpha\right)$ σημ.καμπής	↪

Η f είναι κυρτή στα διαστήματα $\left(-\infty, -\frac{2\sqrt{3}}{3}\alpha\right]$, $\left[\frac{2\sqrt{3}}{3}\alpha, +\infty\right)$ και κοίλη στο διάστημα $\left[-\frac{2\sqrt{3}}{3}\alpha, \frac{2\sqrt{3}}{3}\alpha\right]$.

Η γραφική παράσταση της f παρουσιάζει δύο σημεία καμπής τα $\text{K}\left(-\frac{2\sqrt{3}}{3}\alpha, \frac{3a}{2}\right)$, $\Lambda\left(\frac{2\sqrt{3}}{3}\alpha, \frac{3a}{2}\right)$.

► **Ασύμπτωτες της γραφικής παράστασης της f**

Η f είναι συνεχής στο $\mathbb{R}$, οπότε η C_f δεν έχει κατακόρυφες ασύμπτωτες.

$\lim_{x \rightarrow -\infty} f(x) = 0$ και $\lim_{x \rightarrow +\infty} f(x) = 0$. Άρα ο άξονας $\chi\chi$ είναι ασύμπτωτη της C_f στο $-\infty$ και στο $+\infty$

► **Γραφική παράσταση της f**

Η f είναι άρτια, οπότε η C_f είναι συμμετρική ως προς τον άξονα $\psi\psi$.

Με βάση τα παραπάνω έχουμε την παρακάτω γραφική παράσταση της f .

